

BERETNING 2021

INDHOLD

1 **INSTITUTTET I 2021**

2 **FORORD**

3 **MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2021**

4 **GRØNLAND**

5 **DET INTERNATIONALE ARBEJDE**

6 **ØKONOMI**

1 INSTITUTTET I 2021

Institut for Menneskerettigheder er Danmarks nationale menneskerettighedsinstitution og ligebehandlingsorgan.

Vi fremmer og beskytter menneskerettigheder i Danmark og internationalt, og vi arbejder for, at alle mennesker skal have de samme muligheder uanset for eksempel køn, etnicitet, religion eller handicap. Samtidig er vi udpeget som national menneskerettighedsinstitution for Grønland og arbejder for at styrke menneskerettighederne i Grønland – i tæt samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

Målet for vores arbejde er en verden, hvor menneskets frihed, værdighed og rettigheder nyder fuld respekt.

I 2021 HAR VI BLANDT ANDET:

Behandlet **245** høringssager på lovforslag og bekendtgørelser m.m. Vi har afgivet bemærkninger i **73** sager.

Se alle høringssvar på menneskeret.dk/horingssvar.

Haft **33** kronikker, analyser og debatindlæg og godt **3500** nyhedsindslag og artikler i medierne.

Se alle nyheder på menneskeret.dk/presse/nyheder.

Udgivet **2** bøger, **6** kapitler i bøger, **12** tidsskriftsartikler og **69** publikationer, heraf **21** notater og **26** policy briefs.

Læs mere på menneskeret.dk/viden/forskning.

Rådgivet borgere i **165** sager om forskelsbehandling på grund af race, etnicitet, handicap og/eller køn.

Læs om rådgivningen på menneskeret.dk/radgivning.

Læs mere om vores arbejde i Danmark på menneskeret.dk og om vores internationale arbejde på humanrights.dk.

2 FORORD

Krigen i Ukraine har givet menneskerettighederne ny aktualitet. Den har mindet os om, hvor vigtigt det er, at vi har en international retsorden. Det bliver desværre særligt tydeligt, når den retsorden brydes, og respekten for krigens love og menneskerettighederne forsvinder. Når civile gøres til mål for angreb og mister adgangen til fundamentale rettigheder som liv, mad, tryghed og et hjem.

De internationale menneskerettigheder blev formuleret netop som en reaktion på en verdenskrig. Vi kan håbe, at den inhumane krig i Ukraine trods alt kan være med til at styrke opbakningen til menneskerettighederne på tværs af landegrænser. Også i Europa ser vi, at regeringer udfordrer både Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens afgørelser.

Det vækker opsigt, når Danmark undtagelsesvist får en dom imod sig ved Menneskerettighedsdomstolen. I 2021 skete det faktisk to gange: I juli fastslog domstolen, at tre år var for længe at vente på familiesammenføring for en syrisk flygtning. Og i december afgjorde den, at en udvisning af en mand til Tyrkiet var en krænkelse af hans ret til familie- og privatliv.

En af hovedopgaverne for Institut for Menneskerettigheder er at sikre respekten for menneskerettigheder i Danmark. Og selv om dele af Europa står i brand, er der fortsat behov for et blik på forholdene herhjemme. Menneskerettighederne har betydning på næsten alle områder af samfundslivet, og de er ofte afgørende for de mennesker, som de berører. Derfor spænder vores årlige status og beretning også vidt: fra børn og bolig til ytringsfrihed og ældre.

2021 har budt på både fremskridt og tilbageskridt for menneskerettighederne i Danmark. Hos Institut for Menneskerettigheder glæder vi os for eksempel over, at der er indført bedre ligestilling af forældrene i forbindelse med barsel. Vi hilser det også velkomment, at beskyttelsen mod hadforbrydelser er styrket, og at Danmark skal have en handlingsplan mod racisme.

Samtidig peger vi på områder, hvor menneskeretten udfordres. Det kan for eksempel være, når Danmark vil flytte fængselspladser til Kosovo eller asylbehandling til Rwanda. Eller når boligområder kategoriseres ud fra beboernes etnicitet.

Heldigvis viser årets status og beretning også, at der ofte lyttes til vores vurderinger og faglige ekspertise. Institut for Menneskerettigheder har således også i 2021 gjort sit til at styrke menneskerettighedssituationen. Det gør vi i vedvarende dialog med politikere, organisationer og andre aktører – blandt andet i Rådet for Menneskerettigheder, som i 2021 blev udvidet og dermed repræsenterer en endnu større del af det danske samfund.

Danmark har tradition for at være et menneskeretligt foregangsland. Sådan bør det også være fremover.

Med venlig hilsen

Louise Holck
Direktør

Dorthe Elise Svinth
Bestyrelsesformand

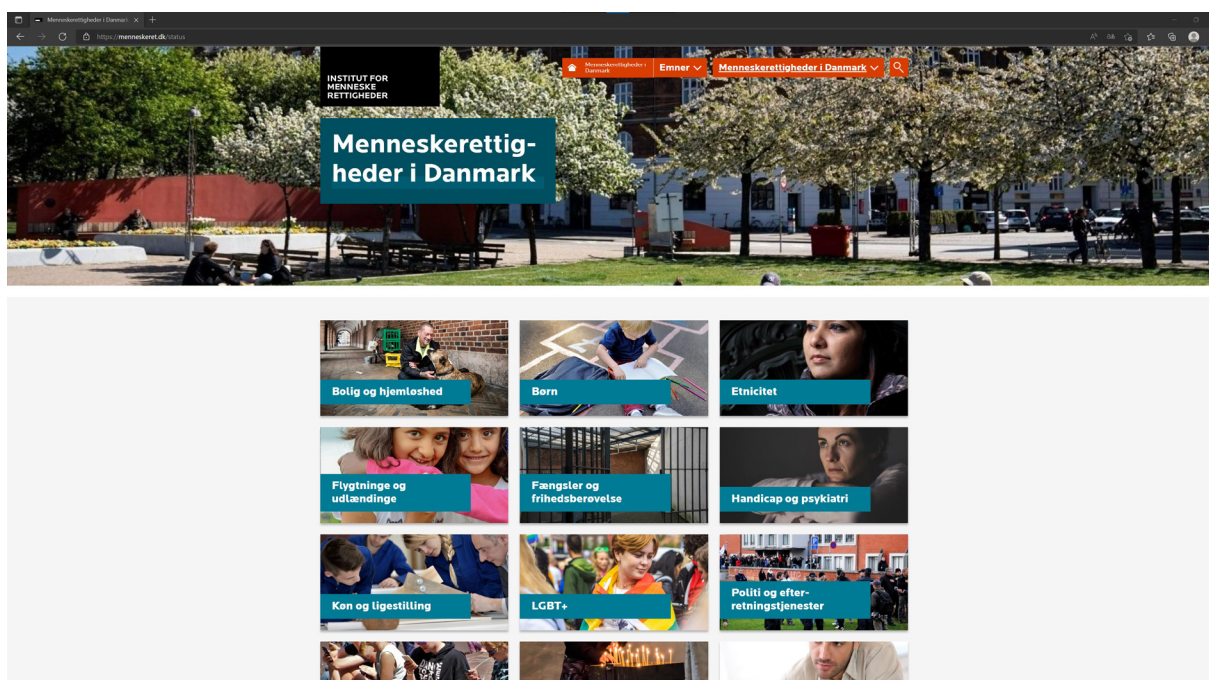

3 MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2021

Den årlige status på menneskerettighederne er digitaliseret og ligger på Institut for Menneskerettigheders hjemmeside: menneskeret.dk/status.

Statussiderne giver et overblik over den væsentligste udvikling på hvert af de 16 områder – med link til de relevante rapporter, hørings svar osv. Samtidig rummer de vores anbefalinger til politikere, myndigheder og andre aktører, som har indflydelse på menneskerettighederne.

De følgende sider rummer et kort resume af de 16 statussider i alfabetisk rækkefølge. Vi beskriver først og fremmest begivenheder i 2021, og hvor det er relevant, medtager vi udviklingen frem til 31. april 2022.

BOLIG OG HJEMLØSHED

I 2021 har ny lovgivning øget presset på hjemløse: Det såkaldte **zoneforbud** er gjort permanent. Det betyder, at en person kan få forbud mod at opholde sig i en kommune, hvis vedkommende har opholdt sig i utryghedsskabende lejre. **Lejrforbuddet** blev indført i 2017, og hjemløseorganisationer peger på, at det gør livet mere utrygt for de hjemløse. FN's Racediskriminationskomité anbefalede i 2021, at Danmark sikrer, at lejrforbuddet ikke fører til diskrimination.

Hjemløshed har generelt været et stigende problem i Danmark det seneste årti. Det gælder især gruppen af ældre hjemløse, som er vokset med 58 procent i perioden 2009-2019.

Institut for Menneskerettigheder har fokus på, at lovgivningen i Danmark reelt kriminaliserer hjemløshed. Vi anbefaler, at regeringen og Folketinget tager initiativ til at **afskaffe kriminalisering af handlinger, der direkte relaterer sig til fattigdom og hjemløshed**, og i stedet finder andre løsninger på de ordensmæssige problemer.

Med hjemløshed følger ofte tiggeri. Ifølge den danske lovgivning er **tiggeri** strafbart, og man kan få op til 14 dages fængsel, første gang man tigger på bestemte befærdede steder. Er man udlænding, risikerer man at blive udvist. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Folketinget kun straffer for tiggeri i situationer, hvor tiggeriet er aggressivt eller påtrængende, eller hvor tiggeren er en del af et kriminelt netværk.

Et andet område, som vi har haft fokus på i 2021, er det pres, som **parallelsamfundspakken** har lagt på ressourcetsvage borgere. Lovgivningen betyder, at særligt udsatte grupper som for eksempel personer med etnisk minoritetsbaggrund og mennesker med handicap kan få sværere ved at få adgang til en almen bolig. Samtidig peger vi på, at selve kategoriseringen af boligområder efter etnicitet er diskriminerende. Derfor er vi også gået ind i tre retssager på beboernes side. Vi anbefaler, at Indenrigs- og Boligministeriet sikrer, at ressourcetsvage boligsøgende kan få anvist en bolig, når bestemmelser i parallelsamfundspakken udelukker dem fra de udsatte boligområder.

Et fremskridt på boligområdet i 2021 er, at lejeloven og boligreguleringsloven er blevet sammenskrevet for at skabe et gennemsigtigt regelsæt for lejere og udlejere.

Læs mere – blandt andet om opsigelse af kriminelle lejere, mangel på billige lejeboliger samt relevante domme og årets udgivelser på menneskeret.dk/bolig-hjemloeshed.

BØRN

Børn og unge, der er mistænkt for eller har begået personfarlig kriminalitet, får deres sag behandlet ved **Ungdomskriminalitetsnævnet**. Et lovudkast fra marts 2022 lægger op til at ændre ungdomskriminalitetsloven, så børn og unge med "svært nedsat psykisk funktionsevne" kan blive undtaget fra Ungdomskriminalitetsnævnet.

Det ser Institut for Menneskerettigheder som et fremskridt. Vores anbefaling er dog, at alle børn med psykiske handicap kan undtages. Samtidig anbefaler vi, at der altid skal foretages en konkret vurdering, inden de 10-14-årige eventuelt indstilles til Ungdomskriminalitetsnævnet.

I 2021 blev et bredt flertal i Folketinget enige om aftalen "Børnene først". Aftalen skal hjælpe udsatte børn og familier, og den rummer flere elementer, der skal styrke børns rettigheder. Institut for Menneskerettigheder lægger vægt på, at der må være en balance mellem på den ene side at hjælpe sårbare børn og på den anden side at beskytte retten til familieliv. Særligt fokus har vi på de forslag, som handler om **tvangsbortadoptioner**. Vi anbefaler, at regeringen sikrer, at tvangsadoption kun benyttes, når der ikke er andre måder at sikre barnets trivsel og udvikling på.

Fem danske børn befinder sig i lejre i Syrien sammen med deres mødre. Mødrene kan ikke rejse til Danmark, fordi de har fået frataget deres danske statsborgerskab. 14 andre danske børn og deres mødre er hentet hjem fra lejrene.

Institut for Menneskerettigheder har i høringsvar og breve til udenrigsministeren opfordret til at hjemtage de sidste fem børn og deres mødre.

Endelig er det værd at nævne en dom fra Østre Landsret i februar 2021. Her fik en 26-årig kvinde **tilkendt 300.000 kroner i godtgørelse**, fordi Bornholms Kommune gjorde for lidt, da hun som barn var udsat for omfattende omsorgssvigt. Det er den første dom herhjemme, hvor omsorgssvigt af et barn bliver anset for "nedværdigende behandling" efter Menneskerettighedskonventionens artikel 3, uden at der er tale om vold eller seksuelle overgreb.

Læs mere – blandt andet om donorbørns ret til identitet samt lang ventetid til Familieretshuset – på menneskeret.dk/status/boern.

ETNICITET

Et område, som har fyldt en del på etnicitetsområdet i 2021, er **ændringen af "ghettoloven"**. I 2021 blev ghettobetegnelsen erstattet af to nye kategorier: "parallelsamfund" og "omdannelsesområder". Institut for Menneskerettigheder mener, at der er tale om diskrimination, når boligområder kategoriseres på baggrund af beboernes etnicitet. Derfor anbefaler vi, at loven ændres, så beboernes etniske og nationale baggrund ikke indgår som kriterier i kategoriseringen. I øvrigt er parallelsamfundspakken i 2021 også blevet kritiseret af FN's Racediskriminationskomité (CERD).

Regeringen og Folketinget har i 2021 iværksat flere tiltag for at bekæmpe **hadforbrydelser**. Dels er der på finansloven for 2022 sat penge af til en styrket indsats mod problemet, herunder en **handlingsplan mod racisme**. Dels er straffelovens paragraf 81 blevet ændret, så det er tydeligt, at man kan dømmes for en hadforbrydelse, uanset om handlingen har været **helt eller delvist motiveret** af hadelementet. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at politi, anklagemyndighed og domstole sikrer, at denne mulighed i loven udnyttes, når det er aktuelt – for eksempel i forbrydelser, som helt eller delvist har baggrund i offerets etniske oprindelse eller tro. Samtidig hilser vi det velkomment, at der i den seneste flerårssaftale for politi og anklagemyndighed er et mål om at styrke indsatsen for ofre for hadforbrydelser.

Blandt udgivelserne fra Institut for Menneskerettigheder i 2022 var en rapport om **etnisk profilering i politiet**. Her peger vi på, at etniske minoriteter hyppigere end etniske danskere bliver sigtet i sager, som enten droppes eller ender med frifindelse. Det er vores vurdering, at det kan være udtryk for et problem med etnisk profilering i politiet. På den baggrund anbefaler vi, at der i politiloven indskrives et klart forbud mod diskrimination og etnisk profilering.

I forbindelse med **kommunalvalget** i november 2021 satte Institut for Menneskerettigheder fokus på barriererne for, at borgere med etnisk minoritetsbaggrund deltager i det politiske liv. Selv om valget førte til en lille stigning af byrådsmedlemmer fra etniske minoriteter, er de stadig markant underrepræsenterede.

Læs mere – blandt andet om ulige adgang til god skolegang samt relevante domme – på menneskeret.dk/status/etnicitet.

FLYGTNINGE OG UDLÆNDINGE

I 2021 har der været flere markante domme på flygtningeområdet:

I december blev forhenværende udlændinge- og integrationsminister [Inger Støjberg dømt skyldig ved Rigsretten](#). Som minister havde hun overtrådt ministeransvarsloven i sagen om adskillelse af asylsøgende par, hvoraf den ene var mindreårig. Adskillelsen skete efter ministerens instruks om, at der ikke skulle foretages individuelle vurderinger – og dermed i strid med blandt andet Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols paragraf 8 om retten til familieliv.

I juli tog Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol stilling til en anden sag om retten til familieliv: Domstolen slog fast, at Danmark havde krænket en syrisk flygtnings menneskerettigheder, fordi han efter at have fået asyl skulle vente tre år på at kunne søge om familiesammenføring.

Allerede da lovforslaget med tre-årsreglen blev fremsat i 2016, advarede Institut for Menneskerettigheder om, at det med stor sandsynlighed var i strid med menneskerettighederne. Og regeringen skrev selv, at loven rummede en procesrisiko – altså en vis sandsynlighed for, at den vil blive underkendt ved Menneskerettighedsdomstolen.

Efter dommen er der i april 2022 fremsat et lovforslag, som vil forkorte ventetiden fra tre til to år. Det ser Institut for Menneskerettigheder som et fremskridt, om end to år stadig er længe at skulle vente.

2021 har budt på et nyt tiltag, som går til kanten af Danmarks internationale forpligtelser:

I juni 2021 vedtog Folketinget en lov, som indebærer, at **asylansøgere kan flyttes til et tredjeland** uden for EU og få deres sag behandlet der. Institut for Menneskerettigheder pegede i den forbindelse på, at det kan stride imod princippet i det internationale asylsamarbejde om, at landene solidarisk deler ansvaret for flygtninge. Instituttet understregede også, at Danmark vil skulle leve op til sine menneskeretlige forpligtelser over for asylansøgerne, selvom deres asylsag behandles i et tredjeland. I vores høringssvar pegede vi samtidig på en række punkter, som kalder på en menneskeretlig afklaring.

Et andet emne, vi har haft fokus på, er den **administrative frihedsberøvelse af afviste asylansøgere**. Det er et redskab, myndighederne kan benytte for at motivere asylansøgerne til at rejse hjem. Institut for Menneskerettigheder mener, at frihedsberøvelsen er et meget radikalt indgreb over for mennesker, som ikke har gjort noget kriminelt – især fordi det sker under forhold, som Europarådets Torturkomité beskriver som fængselslignende. Derfor anbefaler vi, at udlændingemyndighederne og politiet sikrer, at frihedsberøvelsen kun anvendes, når det er absolut nødvendigt.

Læs mere – blandt andet om opholds- og meldepligt for personer på tålt ophold – på menneskeret.dk/status/flygtninge-udlaendinge.

FÆNGSLER OG FRIHEDSBERØVELSE

I december 2021 vedtog et politisk flertal en **ny flerårssaftale** for Kriminalforsorgens økonomi 2022-2025. Den kan være med til at lette presset på et fængselsvæsen, der er præget af overbelægning, for lidt personale og en markant stigning i brugen af disciplinærstraf.

I rapporten "Forhøjet risiko for krænkelse" har Institut for Menneskerettigheder i 2021 sat fokus på de menneskeretlige konsekvenser af det pressede fængselsvæsen. Vi anbefaler, at regeringen og Folketinget sikrer den nødvendige sammenhæng mellem fængselskapacitet, antallet af indsatte, antallet af fængselsbetjente og betjentenes opgaver.

Et lovforslag fra foråret 2022 sætter som udgangspunkt en øvre grænse på to uger for **brug af strafcelle**. Det bifalder Institut for Menneskerettigheder. Vi anbefaler samtidig, at muligheden for undtagelser fjernes, så strafcelle aldrig benyttes i mere end 15 dage, og at børn under 18 år slet ikke kan anbringes i strafcelle. Det vil være på linje med internationale menneskeretlige anbefalinger.

Et led i flerårssaftalen er oprettelsen af **300 fængselspladser i Kosovo** for udvisningsdømte udlændinge. Et lovforslag blev sendt i høring i marts

2022. Her efterlyste Institut for Menneskerettigheder en afklaring af, hvilke regler der konkret skulle gælde under ordningen. Samtidig anbefalede vi, at lovforslaget ikke blev fremsat, før en konkret aftale med Kosovo var klar.

I slutningen af april 2022 indgik regeringen så en aftale med Kosovo og fremsatte umiddelbart derefter et lovforslag. Institut for Menneskerettigheder mener stadig, at der er et behov for en yderligere afklaring af juraen. Vi mener også, at for meget overlades til justitsministerens bemyndigelse, når det gælder muligheden for at afvige fra de danske regler om straffuldbyrkelse.

Læs mere – blandt andet om adgangen til tolkning ved disciplinærsager samt nye typer af magtanvendelse i fængslerne – på menneskeret.dk/status/faengsler-frihedsberoevelse.

HANDICAP OG PSYKIATRI

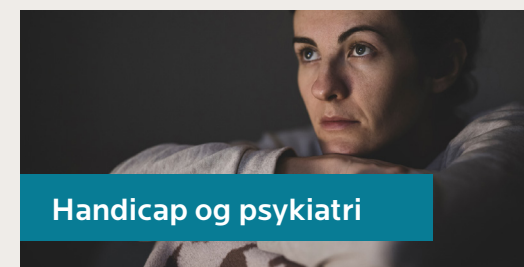
Der er siden 2012 skabt meget få reelle forbedringer i levevilkår for mennesker med handicap i Danmark. Det konkluderede Institut for Menneskerettigheder i en overblikrapport, som vi udgav i december 2021 med udgangspunkt i [Handicapbarometrets](#) 10 indikatorer. Rapporten viser, at det på nogle områder faktisk er gået tilbage. Derfor anbefaler vi, at regeringen tager initiativ til at udvikle en **national handicappolitik med en tværgående handleplan**. Den bør baseres på statistisk viden om vilkårene for både børn og voksne med handicap.

På lovgivningsområdet var der til gengæld et konkret fremskridt i 2021, nemlig **ny lovgivning i forhold til hadforbrydelser**: Det kan nu give skærpet straf, hvis en forbrydelse har været helt eller delvist motiveret af offerets handicap. Og straffelovens paragraf 266b beskytter nu også mennesker med handicap mod hadefulde ytringer.

Det er også positivt, at den nye epidemilov (februar 2021) giver **mulighed for at klage over besøgsrestriktioner** på botilbud. Under coronaepidemien oplevede beboerne her alvorlige indgreb i retten til privatliv. Beboere på botilbud vil fremover også oftere få besøg af en læge; det er en del af overenskomsten fra juni 2021 mellem Danske Regioner og Praktiserende Lægers Organisation.

Et område, som Institut for Menneskerettigheder fortsat er opmærksom på, er brugen af tvang i psykiatrien. Det er positivt, at antallet af **bæltefikseringer** er reduceret. Men samtidig er der sket en stigning i antallet af personer, der fastholdes, får akut beroligende medicin, tvangsindlægges, tvangstilbageholdes og tvangsbehandles. Derfor opfordrer vi regeringen til at sikre, at færre bæltefikseringer ikke fører til øget brug af andre former for tvang.

Læs mere – blandt andet om en høj omgørelsesprocent af sager på handicapområdet og om udfordringer med adgang til offentlig transport – på menneskeret.dk/status/handicap-psykiatri.

KØN OG LIGESTILLING

Der er sket flere fremskridt på køns- og ligestillingsområdet i 2021: Nye regler giver fædre ret til en større andel af forældreorloven. Antallet af kvinder i kommunalbestyrelserne er steget lidt. Seksuel chikane, der er et udbredt problem på danske arbejdspladser, har fået større politisk bevågenhed i en ny trepartsaftale. Samtidig er der indført ny lovgivning, der beskytter ofre for voldtægt, psykisk vold og stalking bedre.

Alligevel er der stadig udfordringer. Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at regeringen i forbindelse **med trepartsaftalen om seksuel chikane** sætter endnu stærkere ind mod problemet. Konkret anbefaler vi, at ligebehandlingsloven bliver ændret, så en arbejdsgiver kan hæfte for seksuel chikane begået af andre mod en medarbejder, hvis ikke arbejdsgiveren har iværksat passende foranstaltninger.

Vi har i 2021 også haft fokus på **ligeløn mellem mænd og kvinder**. I en analyse af Tjenestemandreformen fra 1969 har vi peget på, at reformen skabte et statisk lønhierarki, som stadig afspejles i forholdene på det offentlige arbejdsmarked. Derfor anbefaler vi, at regeringen samarbejder med arbejdsmarkedets parter om en langsigtet plan, der kan udligne lønforskellene mellem kønnene.

Den manglende ligestilling kommer også til udtryk i **landets bestyrelser og på direktionsgangene**. I de private virksomheder besætter kvinder færre end hver femte bestyrelsespost og omkring 15 procent af direktørposterne.

Derfor er det positivt, at regeringen med et lovforslag fremsat i februar 2022 vil styrke reglerne om måltal og politikker for kvinder i ledelse, men instituttet anbefaler, at der gøres mere for at skabe reel forandring. Vi anbefaler blandt andet, at reglerne for måltal skal omfatte flere virksomheder end i dag, og at der midlertidigt kan indføres krav om, at kvinder kan gives fortrinsret til bestyrelsesposter, hvis to kandidater er lige kvalificerede.

I forbindelse med kommunalvalget i november 2021 satte vi fokus på den lave repræsentation af **kvinder i lokalpolitik**: I mange af landets kommunalbestyrelser er mændene stadig klart i overtal. Vi dokumenterede også, at de opstillede kandidater i høj grad oplever chikane, og det rammer især kvinder, unge og etniske minoriteter.

Læs mere – blandt andet om mænds ligestilling i sundhed og familielivet samt om en styrket indsats for ofre for menneskehandel – på menneskeret.dk/koen-ligestilling.

LGBT+

I 2021 er LGBT+-personers rettigheder blevet styrket væsentligt i Danmark. Der er vedtaget lovgivning, som beskytter LGBT+-personer bedre mod diskrimination og had, ligesom der er sket fremskridt på familieretsområdet. Samtidig har Folketinget afsat penge til en ny handlingsplan, der skal styrke LGBT+-personers tryghed, trivsel og lige muligheder.

Alligevel møder LGBT+-personer stadig udfordringer. Mange oplever at blive udsat for diskrimination, hadefulde ytringer og hadforbrydelser. På den baggrund er det positivt, at Folketinget i december 2021 vedtog, at **forbuddet mod diskrimination** inden for og uden for arbejdsmarkedet også skal gælde for LGBT+-personer. Det giver samtidig Institut for Menneskerettigheder mulighed for at rejse sager ved Ligebehandlingsnævnet i tilfælde af forskelsbehandling eller chikane.

Det er også positivt, at **straffelovens paragraf om hadforbrydelser** er udvidet, så den nu også omfatter handlinger, som er helt eller delvist motiveret af offerets seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk og køns karakteristika. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at regeringen udarbejder en **national handlingsplan mod hadforbrydelser og hadefulde ytringer**, som har baggrund i andres seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, køns karakteristika, etnisk oprindelse, tro og religion samt handicap.

På det familieretslige område er det positivt, at medmødre automatisk bliver registreret som forældre, at transpersoner får ret til at få deres forældreskab

fastsat ud fra deres juridiske køn, samt at LGBT+-familier er tænkt med i den nye aftale om **øremærket barselsorlov**. Aftalen tager højde for forskellige familieformer og giver LGBT+-familier mulighed for at dele af den overførbare 13-ugers orlov mellem op til fire forældre. Samtidig med at der er sket andre familieretlige fremskridt, står **medfædre i regnbuefamilier** fortsat svagt. Derfor anbefaler Institut for Menneskerettigheder, at regeringen tager initiativ til at få undersøgt de udfordringer, som mandlige par og mandlige soloforældre oplever, når de skal etablere familie, og finder løsninger, der kan styrke disse familiers retsstilling.

Endelig har vi fokus på, at det stadig ikke er muligt for unge under 18 år at **ændre juridisk køn**. Vi anbefaler, at regeringen skaber denne mulighed uden en nedre aldersgrænse.

Læs mere – blandt andet om styrket rådgivning af LGBT+-personer samt muligheden for at få kønsbetegnelsen X i passet – på menneskeret.dk/status/lgbt.

POLITI OG EFTERRETNINGSTJENESTER

Masseovervågning er et af de emner, som Institut for Menneskerettigheder har fokuseret på i 2021. Konkret har det blandt andet handlet om **den omfattende logning af teleoplysninger**, som har været fast praksis i Danmark siden 2007. Institut for Menneskerettigheder har løbende påpeget, at den danske praksis ikke harmonerer med EU-retten. Folketinget vedtog i marts 2022 en ny lov, som giver justitsministeren mulighed for at bestemme, at danske teleselskaber fortsat skal registrere og gemme alle borgeres teledata i op til et år ad gangen. I vores høringssvar gjorde vi opmærksom på, at lovudkastet skulle ændres på flere områder for at være i overensstemmelse med EU-retten.

Kort efter vedtagelsen af loven gentog EU-domstolen i forbindelse med en konkret sag, at teleoplysninger ikke må anvendes til at efterforske grov kriminalitet, når oplysningerne er indsamlet for at beskytte statens sikkerhed. Regeringen var på forhånd klar over, at der her lå en "væsentlig procesrisiko". Efter EU-dommen meddelte justitsministeren, at den ville få betydning for den danske praksis.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler stadig, at loven ændres, så adgangen til generel og udifferentieret logning begrænses til ekstraordinære undtagelsessituationer.

Politiets Efterretningstjeneste kritiseres på flere punkter i den årsredegørelse, som **Tilsynet med Efterretningstjenesterne** har udarbejdet for 2020. Kritikken gælder blandt andet håndteringen af personoplysninger, herunder manglende overholdelse af slettefrister. Institut for Menneskerettigheder anbefaler en kortlægning og systematisk vurdering af, om Tilsynet med Efterretningstjenesterne har de kompetencer og ressourcer, som er nødvendige for, at tilsynet effektivt kan kontrollere efterretningstjenesterne.

Som nævnt i afsnittet om etnicitet har Institut for Menneskerettigheder i foråret 2022 udgivet en rapport om **etnisk profilering i politiet**. Her peger vi på, at etniske minoriteter hyppigere end etniske danskere bliver sigtet i sager, som enten droppes eller ender med frifindelse. Det er vores vurdering, at det kan være udtryk for et problem med etnisk profilering i politiet. På den baggrund anbefaler vi, at der i politiloven indskrives et klart forbud mod diskrimination og etnisk profilering.

Blandt de positive tiltag i 2021 kan nævnes Det Uafhængige Tilsyn med Bevismidler, som Folketinget har besluttet at indføre. Det skal sikre, at tekniske beviser som for eksempel teledata, fingeraftryk og DNA-materiale er pålidelige.

Det er også positivt, at retsplejeloven er blevet ændret, så Den Uafhængige Politiklagemyndighed fremover kan undersøge civilt personale i politiet såvel som ansatte hos den centrale anklagemyndighed, statsadvokaterne og Rigsadvokaten.

Læs mere – blandt andet om automatisk nummerplade-genkendelse samt brugen af ansigtsgenkendelsesteknologi i masseovervågning – på menneskeret.dk/status/politi-efterretningstjenester.

PRIVATLIV OG DATABESKYTTELSE

Den hastige teknologiske udvikling betyder, at offentlige myndigheder får stadig større adgang til borgernes data, herunder følsomme oplysninger. Det har præget Institut for Menneskerettigheders arbejde med privatliv og databeskyttelse i 2021.

Som beskrevet i afsnittet om politi og efterretningstjenester anbefaler vi at ændre lovgivningen, så adgangen til **generel og udifferentieret logning** begrænses.

Vi har også udtrykt vores bekymring over en ny bekendtgørelse om registrering af bilisters færden. Politiet har i flere år gjort brug af **automatisk nummerpladegenkendelse, ANPG**. Teknologien registrerer og gemmer automatisk nummerplader på biler, der kører forbi, hvor der er sat ANPG-kameraer op. Med bekendtgørelsen fra januar 2022 sker der en markant udvidelse af, hvor lang tid ANPG-oplysninger opbevares, samtidig med at kravene til politiets indsamling af ANPG-oplysninger lempes.

I et høringssvar anbefalede Institut for Menneskerettigheder, at Justitsministeriet evaluerede brugen af automatisk nummerpladegenkendelse, før de eksisterende regler blev udvidet.

Et andet emne, vi har haft fokus på i årets løb, er brugen af **kunstig intelligens i den offentlige sagsbehandling**. I efteråret udgav vi rapporten "Når algoritmer sagsbehandler". Her så vi på rettigheder og retssikkerhed i forbindelse med offentlige myndigheders brug af det, der kaldes **profileringsmodeller** – populært sagt: muligheden for at forudsige adfærd og risici ud fra den enkelte borgers personlige data. Det er et område, hvor der kan være væsentlige problemstillinger i forhold til borgernes retssikkerhed og rettigheder. Vi anbefaler derfor, at Justitsministeriet i samarbejde med relevante myndigheder udsteder en vejledning om brugen af profileringsmodeller i det offentlige.

Også techgiganternes rolle har været genstand for opmærksomhed i årets løb. Regeringen offentliggjorde i juni 2021 en hvidbog om techgiganter. Det blev i marts 2022 fulgt op af et lovforslag om **regulering af sociale medier**. Det rummede blandt andet en pligt for tjenesteudbydere til at slette ulovligt indhold inden for 24 timer.

Institut for Menneskerettigheder afgav høringssvar og bemærkede i den sammenhæng, at det er positivt, at regeringen vil styrke indsatsen mod ulovligt indhold. Samtidig pegede vi på, at lovforslaget ikke i tilstrækkelig grad beskyttede ytringsfriheden. For der er en risiko for, at techgiganterne – for at være på den sikre side – kommer til at fjerne indhold, som ikke er ulovligt. Vi anbefalede derfor, at pligten til at slette inden for 24 timer kun skal gælde indhold, som er klart ulovligt.

I øvrigt er det vores anbefaling, at regeringen undersøger, om techgiganterne skal pålægges særlige forpligtelser, når de indsamler og behandler personoplysninger. Det centrale her er, at indsamlingen og behandlingen skal være forenelig med retten til privatliv og beskyttelsen af personoplysninger.

Læs mere – blandt andet om ansigtsgenkendelse samt techgiganter og regulering af sociale medier – på menneskeret.dk/status/privatliv-databeskyttelse.

RELIGIONSFRIHED OG RELIGIØSE MINORITETER

I januar 2022 offentliggjorde regeringen en **handlingsplan mod antisemitisme**. Den danske handlingsplan ligger i tråd med anbefalinger fra FN og med en ny EU-strategi for bekæmpelse af antisemitisme og fremme af jøders liv, som blev præsenteret af EU-Kommissionen i oktober 2021. EU's Agentur for Fundamentale Rettigheder, FRA, udgav i november 2021 en rapport, der viser en stærkt stigende antisemitisme i EU's medlemsstater, også i Danmark.

Samtidig er der i 2021 taget andre initiativer, som kan modvirke blandt andet chikane og voldshandlinger på baggrund af religion:

Partierne bag finanslovsaftalen for 2022 var enige om, at der skal gøres mere for at bekæmpe racisme i Danmark. Derfor er der afsat penge til en **handlingsplan mod racisme**. Initiativer til bekæmpelse af **hadforbrydelser** vil indgå som en del af handlingsplanen – og en stor del af hadforbrydelserne sker med baggrund i ofrenes religion. En opgørelse fra 2020 viser, at især jøder og muslimer er blandt ofrene for religiøst motiverede hadforbrydelser.

Derfor ser Institut for Menneskerettigheder det også som et fremskridt, at straffeloven blev ændret i 2021, så det nu fremgår udtrykkeligt, at **hadforbrydelser både kan være helt og delvist motiveret** af en borgers etnicitet, tro, seksualitet eller handicap. Politi, anklagemyndighed og domstole må nu sikre, at der også dømmes, når de nævnte grunde kun udgør en del af motivet for hadforbrydelsen.

Et andet fremskridt i 2021 er **ny lovgivning mod negativ social kontrol**. Reglerne har fokus på at hindre religiøse vielser af mindreårige, ligesom de skal modvirke, at nogen med tvang fastholdes i et religiøst ægteskab. Institut for Menneskerettigheder har tidligere påpeget, at det sandsynligvis ofte er gået under myndighedernes radar, når særligt kvinder bliver **nægtet religiøs skilsmisse**, i forbindelse med at de bliver borgerligt skilt.

Til gengæld ser vi det som et tilbageskridt, at den såkaldte **imam-paragraf i 2021 blev udvidet og i januar 2022 blev gjort permanent**. Med udvidelsen kan religiøse forkyndere såsom præster og imamer nu også blive straffet, hvis de udtrykker støtte til psykisk vold og religiøse vielser af mindreårige som led i religiøs oplæring. I vores høringsvar kritiserede vi bestemmelsen, blandt andet fordi den gælder ytringer, der er fremsat i privat sammenhæng, har et uklart anvendelsesområde og rammer en bred personkreds. Imam-paragraffen blev gjort permanent i januar 2022. Instituttet synes, at det er problematisk at udvide paragraffen yderligere uden at tage højde for de uklarheder, som der er i lovgivningen. Institut for Menneskerettigheder har opfordret Justitsministeriet til at vurdere, om paragraffen er proportional og nødvendig.

Vi ser det også som et tilbageskridt, at der i 2021 med en ny lov blev indført en **“forbudsliste”** med navngivne personer, som man ikke må modtage donationer fra. Loven skal “modvirke, at fysiske og juridiske personer [...] kan modarbejde eller underminere demokrati og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder”. I vores høringsvar til lovforslaget skrev vi, at vi fandt anvendelsesområdet uklart, og vi anbefalede en præcisering af grundlaget for at komme på forbudslisten.

Læs mere – blandt andet om den manglende anerkendelse af livssynssamfund – på menneskeret.dk/status/religionsfrihed-religioese-minoriteter.

Religionsfrihed og religiøse minoriteter

RET TIL EN RETFÆRDIG RETSSAG

Som tidligere nævnt vedtog Folketinget en **ny epidemilov** i 2021. Blandt de menneskeretlige forbedringer er en regel om, at afgørelser og påbud, som har karakter af frihedsberøvelse, automatisk skal prøves ved domstolene.

Et andet fremskridt, som også er nævnt tidligere i denne beretning, er oprettelsen af **Tilsynet med Bevismidler**. Tilsynet skal sikre kvaliteten og validiteten af tekniske beviser som for eksempel teledata, fingeraftryk og DNA-materiale. Bevismiddeltilsynet indledte sit arbejde i januar 2022 og skal blandt andet undersøge, om myndighederne i tilstrækkelig grad følger op på fejl, som måtte opstå i behandlingen af tekniske beviser. Tilsynet vil dække Rigspolitiet, politikredsene, Rigsadvokaten, Statsadvokaterne og den kommende nationale efterforskningsenhed.

At der kan være problemer med DNA-beviser, dokumenterer Rigsadvokatens og Rigspolitiets gennemgang af omkring 12.000 straffesager. Baggrunden for gennemgangen var en sag, hvor en person var blevet dømt på baggrund af DNA-beviser. Personen blev senere frikendt i landsretten. Gennemgangen af de mange straffesager blev afsluttet i september 2021, og den fandt problemer med DNA-beviset i yderligere to sager.

Institut for Menneskerettigheder har stadig fokus på muligheden for **administrativt at frakende borgere deres danske statsborgerskab**. Igen i år anbefaler vi, at en sådan beslutning altid automatisk indbringes for domstolene.

Vi gentager også anbefalingen om, at boligejere får mulighed for at klage over **ejendomsvurderingerne**. Den ret har midlertidig været udskudt, fordi der var nye vurderinger på vej. Men der er nu udsigt til, at en del af de nye vurderinger først kommer i løbet af 2024, og derfor efterlyser vi igen klageadgangen i forhold til de gældende vurderinger.

Et tilbageskridt i 2021 var en ny lov, som kan gøre det **sværere for sigtede selv at vælge forsvarer**. Formålet med loven er at forkorte sagsbehandlingstiden for straffesager. I en gruppe af særligt prioriterede sager mister den sigtede muligheden for selv at vælge forsvarer, hvis det betyder, at sagen så skal udsættes i mere end tre uger. Institut for Menneskerettigheder mener, at det bør høre til undtagelserne, at en sigtet fratages denne mulighed.

Læs mere – blandt andet om lange ventetider ved domstolene og et ekspertpanel, som skal gøre det trygt at møde retssystemet – på menneskeret.dk/status/ret-retfaerdig-retssag.

STATSBORGERSKAB OG STATSLØSHED

Det er **for vanskeligt for unge**, der er opvokset i Danmark, at opnå dansk statsborgerskab. Det var en af konklusionerne i rapporten "Fremmed i eget land", som Institut for Menneskerettigheder udgav i februar 2021. De unge skal i dag søge om dansk statsborgerskab på lige fod med udlændinge, der kommer til Danmark som voksne. Det er vores vurdering, at det bryder med statsborgerretskonventionen.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at alle unge, som er født og/eller opvokset i Danmark, igen – ligesom indtil 2004 – får mulighed for at blive danske statsborgere ved erklæring. Samtidig anbefaler vi, at indfødsretsloven ændres, så børn, der er født i Danmark, automatisk får dansk statsborgerskab ved fødslen, hvis ikke de kan få statsborgerskab i et andet land.

I løbet af 2021 blev reglerne om statsborgerskab yderligere strammet. Blandt andet er det **såkaldte vandelskrav blevet skærpet** med øjeblikkelig virkning – også for ansøgere, hvis sag allerede var blevet afgjort. Vandelskravet afskærer nu personer med fængselsdomme (betingede eller ubetingede) fra at blive danske statsborgere. Institut for Menneskerettigheder vurderer, at sådan en ændring med tilbagevirkende kraft strider mod almindelige retsstatsprincipper.

Som beskrevet tidligere i beretningen **befinder fem danske børn sig i lejre i Syrien** sammen med deres mødre. Mødrene kan ikke rejse til Danmark, fordi de har fået frataget deres danske statsborgerskab. 14 andre danske børn og deres mødre er hentet hjem fra lejrene i 2021. Institut for

Menneskerettigheder har i høringsvar og breve til udenrigsministeren opfordret til at hjemtage de sidste fem børn sammen med deres mødre.

Med den nye indfødsrets aftale, som et flertal af Folketinget indgik i april 2021, blev det aftalt, at lovforslag om tildeling af statsborgerskab skal **opdele ansøgerne geografisk efter oprindelsesland**. Der er indført fire grupper: ansøgere fra nordiske lande; andre vestlige lande; lande i Mellemøsten, Nordafrika, Pakistan og Tyrkiet; andre ikke-vestlige lande. Institut for Menneskerettigheder gør i den forbindelse opmærksom på, at det indebærer en risiko for diskrimination på baggrund af national oprindelse eller religiøs overbevisning.

Et fremskridt i 2021 var en del af samme indfødsrets aftale: **Børn af sydslesvigere** med bopæl i Tyskland, men med stærk tilknytning til Danmark, kan blive danske statsborgere, i forbindelse med at deres forældre bliver danske.

Læs mere – blandt andet om ændrede regler om håndtryk ved grundlovsceremonier – på menneskeret.dk/status/statsborgerskab-statsloeshed.

UREGISTREREDE MIGRANTER OG MENNESKEHANDEL

Indsatsen mod menneskehandel skal styrkes. Det var et flertal i Folketinget enige om, og derfor aftalte de i 2021 at afsætte 118,2 millioner kroner til formålet. Pengene skal udmøntes i 2022-2025, og Institut for Menneskerettigheder skal undersøge indsatsen i 2024-2025.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at de øgede midler og ressourcer til menneskehandelsområdet skal bruges til at **beskytte alle ofre**, inklusive ofre for udnyttelse til prostitution.

Risikoen for menneskehandel er **øget under corona**, blandt andet fordi en del af de potentielle ofre – for eksempel sårbare udenlandske kvinder i prostitution – ikke har kunnet rejse hjem. Det har Center mod Menneskehandel beskrevet i sin årsrapport for 2021.

I januar 2022 fremsatte Justitsministeriet et **lovforslag om menneskeudnyttelse**, som skal gøre det lettere at dømme bagmænd for blandt andet menneskehandel.

Oprindeligt inkluderede lovforslaget ikke ofre for prostitution og anden seksuel udnyttelse. Det mødte kritik fra blandt andre Institut for Menneskerettigheder. Justitsministeren fremsatte i april et ændringsforslag, så denne gruppe af ofre også ville blive omfattet i den endelige bestemmelse.

Uregistrerede migranter står over for særlige udfordringer i samfundet, og i de seneste år har debatten ikke mindst handlet om **udenlandske hjemløse**. Som vi har beskrevet i denne beretnings afsnit om hjemløshed, anbefaler Institut for Menneskerettigheder at afskaffe kriminaliseringen af handlinger, der er direkte relateret til fattigdom og hjemløshed. Det gælder for eksempel tiggeri og ophold i det offentlige rum.

Et fremskridt for uregistrerede migranter er at finde i den nye epidemilov fra 2021: Fremover vil de kunne få **adgang til vaccination mod smitsomme sygdomme** under en aktuel pandemi. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at regeringen præciserer sundhedslovgivningen, så uregistrerede børn får ret til samme sundhedsydelser som børn, der har lovligt ophold i Danmark.

Læs mere – blandt andet om uregistrerede migranternes udfordringer, når de skal købe taletidskort – på menneskeret.dk/status/uregistrerede-migranter-menneskehandel.

YTRINGS- OG FORSAMLINGSFRIHED

Debattonen på sociale medier kan være så hård, at den skræmmer folk fra at deltage i debatten. Institut for Menneskerettigheder gennemførte i 2021 en spørgeundersøgelse om tonen på Facebook. Her svarede 65 procent, at den hårde tone ofte eller af og til afholdt dem fra at skrive kommentarer. Blandt andet derfor efterlyser vi en **national handlingsplan for digital adfærd**, som også har fokus på voksne og ældre, så flere får lyst til at deltage i den offentlige debat.

I december 2021 fremsatte regeringen et lovforslag om **regulering af sociale medier**. Det rummede blandt andet en pligt for ejerne af de sociale medier til at fjerne ulovligt indhold inden for 24 timer. I vores hørings svar anbefalede vi, at 24-timersfristen kun skulle gælde for "klart ulovligt indhold", da der ellers ville være en risiko for, at for meget indhold blev fjernet til skade for ytringsfriheden.

Et fremskridt i 2021 var en **øget beskyttelse af blandt andre transpersoner og interkønnede mod hadefulde ytringer**: Straffelovens racismeparagraf blev præciseret, så ytringer rettet mod kønsidentitet, kønsudtryk og kønskaraktistika fremgår af paragraffen. Vi vurderer, at det kan give flere mod på at deltage i den offentlige samtale.

Det var også et fremskridt, at Folketinget vedtog en ny lov om **whistleblower-ordninger**. Sådan en ordning skal alle offentlige myndigheder samt virksomheder med over 50 ansatte nu have.

Undersøgelser fra blandt andet 2016 og 2021 viser, at mange offentligt ansatte er bange for at ytre sig. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at regeringen overvejer at **lovfæste offentligt ansattes ytringsfrihed** og samtidig iværksætter initiativer, som kan give øget kendskab til reglerne.

Som beskrevet i afsnittet om religion blev **imamparagraffen gjort permanent** i januar 2022. Institut for Menneskerettigheder har løbende kritiseret bestemmelsen, og derfor foreslår vi, at Justitsministeriet vurderer, om paragraffen er nødvendig og proportional med formålet.

Læs mere – blandt andet om indskrænkningen i livtidsdømtes ytringsfrihed – på menneskeret.dk/status/ytrings-forsamlingsfrihed.

ÆLDRE

Andelen af ældre i den danske befolkning vil øges i de kommende år. Da pensionsalderen samtidig hæves, betyder det, at der også vil være flere ældre på arbejdsmarkedet.

Fra 2021 må arbejdsgivere **ikke længere spørge jobansøgere om deres alder**. Det ser Institut for Menneskerettigheder som et fremskridt, for undersøgelser peger i retning af, at ældre oplever diskrimination på arbejdsmarkedet.

Derfor anbefaler vi også, at regeringen følger effekten af den nye lovgivning.

Den ændrede befolkningssammensætning betyder også, at der bliver brug for flere fleksible boliger, hvor ældre kan bo. Men faktisk er **antallet af pleje- og ældreboliger faldet** i perioden 2010-2020. Derfor anbefaler Institut for Menneskerettigheder, at Indenrigs- og Boligministeriet iværksætter tiltag, som kan imødekomme behovet for passende boliger til ældre.

I perioden 2009-2019 har der været en markant vækst i antallet af ældre hjemløse: I aldersgruppen 50-59 år er antallet steget med 52 procent. For aldersgruppen over 60 år er stigningen endnu større. En VIVE-undersøgelse fra 2021 peger på et **udækket behov for botilbud og social støtte**. Ifølge

undersøgelsen er nogle af de væsentlige årsager, at der er lange ventetider på boligerne, og at kommunerne kan have svært ved at koordinere indsatsen på tværs af forvaltningsområder.

Det stigende antal ældre vil ligeledes øge presset på ældreplejen. Derfor finder Institut for Menneskerettigheder det positivt, at Folketinget i 2021 forlængede **Ældretilsynet** frem til 2024. Ældretilsynet blev indført i 2018 for at hjælpe kommunerne med at sikre den nødvendige kvalitet i den personlige hjælp, omsorg og pleje til de ældre. Vi finder det samtidig positivt, at de plejeenheder, der modtager påbud fra Ældretilsynet, skal gennemføre opfølgings- og læringsforløb. Vi anbefaler dog, at Ældretilsynet bliver gjort til en permanent ordning.

Læs mere – blandt andet om en ny national ensomhedsstrategi samt brugen af antipsykotisk medicin til demensramte – på menneskeret.dk/status/aeldre.

4 GRØNLAND

Institut for Menneskerettigheder er national menneskerettighedsinstitution i Grønland. Vi arbejder tæt sammen med grønlandske aktører for at fremme og forankre menneskerettighederne. Først og fremmest samarbejder vi med Grønlands Råd for Menneskerettigheder. Desuden er vi i løbende dialog med børnerettighedsinstitutionen MIO, handicaptalsmandsinstitutionen Tiliog, Rådet for Grønlands Retsvæsen og andre aktører.

Vi rapporterer årligt om aktiviteterne til Grønlands parlament, Inatsisartut. Den seneste rapport gælder perioden august 2020 – juli 2021 og ligger her: menneskeret.dk/udgivelser/menneskerettigheder-fokus-beretning-inatsisartut-2020-21.

I 2021 har vi blandt andet haft fokus på børns rettigheder, kvinders rettigheder, forholdene i Grønlands anstalter samt undervisning i menneskerettigheder. Vi har også etableret et kontor i Nuuk med en kollega, der sammen med vores samarbejdspartnere arbejder for at styrke og fastholde kendskabet til menneskerettigheder i Grønland.

RÅDGIVNING OG HØRINGSSVAR

Institut for Menneskerettigheder rådgiver grønlandske og danske myndigheder i spørgsmål vedrørende menneskerettigheder. Det gør vi blandt andet ved at sende hørings svar til myndighederne, når et udkast til en lov eller bekendtgørelse indeholder menneskeretlige problemstillinger.

Fra august 2020 til og med juli 2021 behandlede vi 25 høringer, og i 14 tilfælde havde vi bemærkninger. Alle hørings svar kan findes (på dansk) her: menneskeret.dk/viden/hoeringssvar.

SAMARBEJDE OM UDDANNELSE OG UNDERVISNING

I 2021 har Institut for Menneskerettigheder indgået en **fireårig samarbejdsaftale med Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet – og Grønlands Råd for Menneskerettigheder** om kompetenceudvikling af fagfolk i råd, nævn og talsmandsinstitutioner. Blandt aktiviteterne er udvikling af digitale undervisningsmaterialer og gennemførelse af kursusforløb om menneskerettigheder i en grønlandsk kontekst.

Som en del af samarbejdet er der i maj 2022 afholdt et kursus målrettet fagfolk ansat ved råd, nævn, organisationer og talsmandsinstitutioner samt udpegede medlemmer, som arbejder med menneskerettigheder i Grønland. Desuden samarbejder instituttet med Grønlands Råd for Menneskerettigheder om at udbrede kendskabet til menneskerettigheder bredt i Grønland. Blandt andet udarbejder Grønlands Råd for Menneskerettigheder lettilgængelige materialer om menneskerettigheder i en grønlandsk kontekst. Samarbejdsaftalen er finansieret af en fireårig ekstrabevilling til Institut for Menneskerettigheder fra Nordatlantpuljen på den danske finanslov 2021.

Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder udgav i 2021 en **statusrapport om retten til uddannelse og undervisning i menneskerettigheder**. Fokus var blandt andet på udfordringer med trivsel på elevhjem, og rapporten pegede også på, at kvaliteten af specialundervisning og lærerkompetencer er svingende. Rapporten med tilhørende anbefalinger kan læses her: menneskeret.dk/udgivelser/uddannelse-undervisning-menneskerettigheder-status-groenland-2021.

Siden har Inatsisartut vedtaget flere forslag, som imødekommer anbefalinger i rapporten.

4 GRØNLAND

HANDLINGSPLANER FOR BØRNS RETTIGHEDER

Især når det kommer til **børns rettigheder**, har myndighederne de seneste år lanceret en lang række strategier og handlingsplaner. Institutet støtter det styrkede fokus på børns rettigheder og ser – ligesom Børnerettighedsinstitutionen MIO – et behov for konkrete målsætninger på tværs af initiativerne.

Samtidig er der barrierer for, at man systematisk kan indsamle data i kommunerne. Blandt andet har der været udfordringer med at indsamle data om socialsager og underretninger på tværs af kommunerne. Det er derfor positivt, at Inatsisartut i 2020 vedtog, at Grønland skal have en national handlingsplan for reelt at efterleve hele FN's Børnekonvention.

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN I MENNESKERETTIGHEDER

Grønland er i 2021 blevet eksamineret i menneskerettigheder – både af FN's Kvindekomité (CEDAW) og i forbindelse med den såkaldte Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR).

Forud for CEDAW-eksaminationen gav Institut for Menneskerettigheder sammen med Grønlands Råd for Menneskerettigheder anbefalinger til, hvordan Grønland kan styrke arbejdet med at fremme og beskytte kvinders rettigheder. Vi præsenterede både vores anbefalinger i rapporter til Kvindekomitéen og ved mundtlige møder.

Rådet og instituttet rapporterede blandt andet om det høje niveau af vold og seksuelle overgreb mod piger og kvinder i Grønland og efterlyste flere analyser af forholdene samt mere information om de allerede igangsatte indsatser på området.

Eksaminationen førte til en række anbefalinger til Grønland, hvoraf flere overlappede med rådet og instituttets anbefalinger. Blandt andet anbefalede komitéen, at Grønland udvikler en ny strategi og handlingsplan for at bekæmpe seksuel vold og vold i hjemmet. Komitéen pegede på, at initiativerne bør tænkes sammen med initiativer, der skal forebygge selvmord og misbrug, og at data om vold mod kvinder og piger i højere grad bør indsamles og analyseres.

I samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder udarbejdede vi **anbefalinger til FN's Menneskerettighedsråd som optakt til UPR**, hvor FN's Menneskerettighedsråd gennemgik Danmark, Grønland og Færøernes indsats for at leve op til menneskerettighederne. Her beskrev vi de udfordringer med menneskerettighederne i Grønland, som rådet og instituttet finder vigtigst, og anbefalede, hvordan forholdene kan forbedres.

Som opfølgning på UPR har Grønland blandt andet accepteret en anbefaling om at indføre en generel beskyttelse mod diskrimination på alle anerkendte områder, både inden for og uden for arbejdsmarkedet, og i den forbindelse også et uafhængigt klagenævn.

Læs hele beretningen til Inatsisartut 2020-2021 her: menneskeret.dk/udgivelser/menneskerettigheder-fokus-beretning-inatsisartut-2020-21.

5 DET INTERNATIONALE ARBEJDE

SAMARBEJDE PÅ TVÆRS AF KLODEN

En central del af instituttets internationale arbejde handler om at skabe resultater i samarbejde med partnere. I løbet af 2021 har instituttet arbejdet for at fremme menneskerettighederne i samarbejde med både stater, økonomiske aktører, andre landes menneskerettighedsinstitutioner og NGO'er samt i internationale fora.

TECH SKAL FREMME DEMOKRATIET

I 2021 etablerede Institut for Menneskerettigheder en alliance af nationale menneskerettighedsinstitutioner om digitale rettigheder. Den tæller 16 medlemmer fra hele verden og har som formål at udveksle erfaringer og gode eksempler på, hvordan menneskerettighedsinstitutioner kan udøve deres mandat i en digital virkelighed.

Moderne teknologi og digitale produkter er med til at optimere og effektivisere myndigheders arbejde og private virksomheders forretningsmodeller. Men hvis ikke teknologien reguleres, øges risikoen for, at menneskerettigheder krænkes. I samarbejde med søsterorganisationer verden over arbejder Institut for Menneskerettigheder på at sikre, at stater og virksomheder bliver bedre til at overholde menneskerettighederne.

I 2021 deltog Institut for Menneskerettigheder også i den globale konference Tech for Democracy, som fandt sted i FN-byen i København og virtuelt. Den handlede om, hvordan teknologien kan bidrage til at fremme menneskerettigheder og demokrati, og den var var startskuddet til et styrket samarbejde på tværs af virksomheder, myndigheder og civilsamfund.

TILLIDSOPBYGNING I SAHEL

Institut for Menneskerettigheder fortsætter arbejdet i Mali, Niger og Burkina Faso i den uroplagede Sahel-region. I løbet af 2021 er sikkerhedssituationen i alle tre lande blevet markant forværret som følge af terror og politisk ustabilitet.

Vi samarbejder med nationale partnere, blandt andet for at øge tilliden mellem befolkningen og myndighederne. Det er afgørende både i kampen mod terrorisme og i forhold til at beskytte befolkningernes grundlæggende rettigheder.

En del af indsatsen består i at uddanne politi og sikkerhedsstyrker i menneskerettigheder. Samtidig støtter og kapacitetsopbygger vi de nationale menneskerettighedsinstitutioner (NHRI'er).

5 DET INTERNATIONALE ARBEJDE

BÆREDYGTIG GENOPRETNING EFTER COVID-19

I 2021 var instituttet blandt initiativtagerne til Sustainable Recovery Pledge – et løfte om bæredygtig genopretning fra COVID-19. COVID-19-pandemien har haft en ødelæggende effekt på samfund og sårbare mennesker over hele verden og er i mange lande blevet brugt som påskud for at krænke grundlæggende friheds- og menneskerettigheder. Sustainable Recovery Pledge-initiativet skal være med til at sikre, at genopretningen fra pandemien er bæredygtig og solidt funderet i menneskerettighederne. Løftet indeholder ti tilsagn, der specificerer, hvordan menneskerettigheder og 2030-dagsordenen vil guide genopretningen efter pandemien. Indtil videre er Sustainable Recovery Pledge blevet underskrevet af 49 stater og støttet af mange organisationer, herunder FN-agenturer.

BEDRE VILKÅR I FISKEINDUSTRIEN I BANGLADESH OG CHILE

Mennesker verden over afhænger af fiskeindustrien, men i mange lande er denne præget af alvorlige menneskerettighedskrænkelser. I 2021 udgav instituttet i samarbejde med lokale partnerorganisationer analyser af menneskerettighedskrænkelser af fiskeri og akvakultur-sektorerne i Bangladesh og Chile. I Bangladesh har resultaterne fra analysen været fundamentet for nye politiske tiltag, som har sikret bedre vilkår for landets fattigste fiskere.

BEDRE ADGANG TIL RETSHJÆLP I ZAMBIA

To tredjedele af Zambias befolkning lever i fattigdom, og mange har ingen adgang til retshjælp. På tværs af fire regioner i Zambia har instituttet i 2021 bidraget til etableringen af kontorer i retsbygninger, politistationer og fængsler, hvor udsatte borgere kan blive oplyst om deres rettigheder og få gratis retshjælp af fuldtidsansatte barfodsjurister. Indtil videre har flere end 60.000 af landets borgere fået retshjælp ved kontorerne, og instituttet vil fortsætte arbejdet med at styrke retssystemet i Zambia i de kommende år.

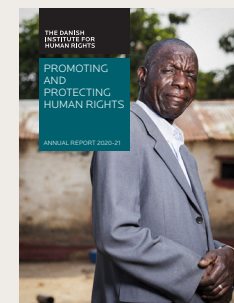
FOKUS PÅ KØNSLIGESTILLING I JORDAN

Mindre end 15 procent af kvinderne i Jordan er beskæftiget, og det jordanske arbejdsmarked er stadig plaget af kønsforskelle og diskrimination. For at bekæmpe diskrimination på arbejdsmarkedet støttede vi i 2021 den jordanske nationale menneskerettighedsinstitution i dens bestræbelser på at ændre to love. Lovene forhindrer kvinder på barsel i at modtage pension og andre offentlige ydelser.

Vores internationale årsrapport 2020-2021

Læs mere om nogle af de resultater, vi i samarbejde med vores partnere har bidraget til i 2020 og første halvdel af 2021.

Læs vores internationale årsrapport (engelsk) humanrights.dk/promoting-protecting-human-rights.

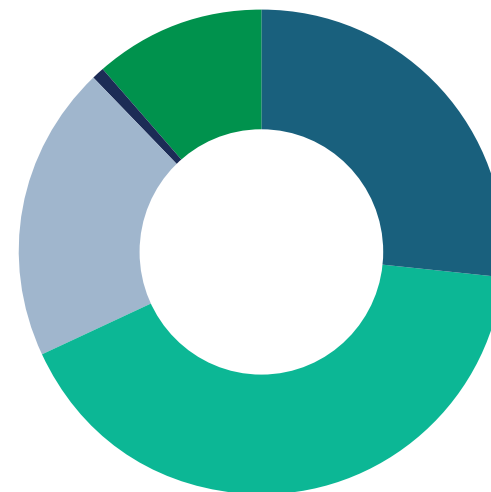

6 ØKONOMI

Institut for Menneskerettigheder modtager hvert år et tilskud fra staten til vores drift og aktiviteter i Danmark og Grønland. Tilskuddet skal sikre, at vi kan arbejde uafhængigt af regeringen og ikke er underlagt økonomisk kontrol. Instituttet modtager også indtægter fra Danida og andre donorer som for eksempel EU, fonde og andre stater, så vi kan udføre vores arbejde for at fremme og beskytte menneskerettighederne i og uden for Danmark.

Læs mere om vores økonomi i vores årsrapport for 2021 på menneskeret.dk.

INSTITUTTETS INDTÆGTER I 2021

Donor	I mio. kr.
Finanslovsbevilling	42,3
Danida-bevilling (til internationale aktiviteter)	65,5
EU-bevillinger (til internationale aktiviteter)	31,0
Private virksomheder	1,4
Øvrige bevillinger (til instituttets arbejde, fx forskningsprojekter)	17,8
Total	157,9

Redaktionen er afsluttet 31. april 2022.

e-ISBN: 978-87-7570-075-2

Layout: Michael Länger

Billeder: Forside - Christian Lindgren/Ritzau Scanpix; side 5 - Tor Birk Trads/ Ritzau Scanpix; side 23 - Oscar Scott Carl; side 26 - Bahalul Hossen Sykot; side 27 - Ibrahim Mairiga, DIHR.

© 2022 Institut for Menneskerettigheder
Wilders Plads 8 K, 1403 København K
Telefon 3269 8888
<http://menneskeret.dk>

Denne publikation eller dele af den må gengives til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.